

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue



# TOIMINTASUUNNITELMA

## Neuvolatoiminta ja alle kouluikäisten lasten ehkäisevä suun terveydenhuolto v. 2023–2025

*Lindevall Anita*

# Sisällysluettelo

1	Johdanto .....	3
2	Neuvolatoimintaa ja ehkäisevää suun terveydenhuoltoa ohjaavat lait ja asetukset .....	5
3	Toiminnan sisältö ja menettelytavat .....	6
3.1	Terveystarkastukset .....	6
3.2	Kutsumiskäytännöt .....	6
3.3	Moniammatillinen Yhteistyö Neuvolapalveluissa ja suun terveydenhuollossa .....	7
4	Äitiysneuvolatoiminta.....	8
4.1	Äitiysneuvolan henkilöstöresurssit ja asiakasmäärät .....	9
5	Lastenneuvolatoiminta .....	11
5.1	Neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyö .....	12
5.2	Lastenneuvolan henkilöstöresurssi ja asiakasmäärät .....	12
6	Ehkäisyneuvolatoiminta.....	15
7	Lasten suun ehkäisevä terveydenhuolto .....	16
8	E erityisen tuen tarve .....	16
9	Muut toimintamuodot .....	17
9.1	Neuvolan perhevalmennus ja vanhempainryhmätoiminta.....	17
9.2	Muu mahdollinen tarkastusten ulkopuolinen toiminta neuvolassa .....	17
9.1.1	Neuvolan avovastaanotto.....	18
9.1.2	Terveydenhoitajan GDM-etävastaanotto.....	18
9.1.3	Neuvolan imetyspoliklinikka.....	18
9.3	Tiedottaminen .....	19
9.4	Osallisuus.....	19
9.5	Toiminnan yhteensovittaminen nivelvaiheissa .....	19
10	Yhteistyö lapsiperheiden sosiaalipalvelujen kanssa ja ilmoitusvelvollisuus .....	20
10.1	Lapsiperheiden sosiaalipalvelut .....	20
10.2	Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi .....	20
10.3	Ennakollinen lastensuojeluilmoitus.....	20

10.4	Lastensuojeluilmoitus.....	21
11	Seuranta, raportointi ja toiminnan kehittäminen.....	21
11.1	Toiminnan arviointi.....	21
11.2	Mittarit ja tilastointi.....	22
11.3	Johtaminen.....	25
11.4	Kehittämiskohteet ja toimenpiteet tulevalle kaudelle.....	26
11.5	Vastuuhenkilöt .....	27
	LÄHTEET .....	28

## Tekijät

Anita Lindevall  
 Ari Nokelainen  
 Hanne Vätilä  
 Liisa Karvonen  
 Anu Puustinen  
 sekä perhekeskuksen eri asiantuntijat

# 1 Johdanto

Perhekeskus on palveluverkosto, joka yhdistää eri sektoreiden lapsiperheiden palvelut yhteen. Palveluverkostoon kuuluvat lapsiperheiden sosiaali- ja terveyspalvelut, kuntien terveyttä ja hyvinvointia edistävä toiminta, varhaiskasvatuspalvelut, järjestöjen sekä seurakuntien palvelut ja toiminta, avoimet kohtaamispaikat lapsille ja perheille sekä erityis- ja vaativan tason palvelut. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL 2022a.) Neuvolapalvelut ja suun terveydenhuolto kuuluvat lapsiperheiden terveys- ja sosiaalipalveluihin ja ne toimivat yhdessä kaikkien muiden perhekeskustoimijoiden kanssa. Perhekeskuksen palvelut toimivat yhtenä kokonaisuutena (kuva 1.) Tavoitteena perhekeskuksen palveluilla on vahvistaa perheiden varhaista tukea ja hoitoa, ehkäistä hyvinvointi- ja terveysongelmia, tarjota vertaistukea sekä hillitä eriarvoistumista sekä korjaavien palvelujen kustannusten kasvua. (THL 2022a.)



\* Puhe-, fysio-, ravitsemus-, ja toimintaterapia  
 \*\* Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto voivat olla osa perhekeskusta

Kuva 1. Perhekeskuksen palvelukokonaisuus ja toimijat (THL 2022b, Perhekeskuksen palvelukokonaisuus)

Neuvolantoimintaa ja suun terveydenhuoltoa ohjaavat laki ja asetus. Näistä tarkemmin luvussa 2. Asetus (338/2011) neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta velvoittaa tekemään hyvinvointialueelle yhtenäisen neuvolasuunnitelman neuvolatoiminnalle, opiskeluhuoltosuunnitelman koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle. Tämä neuvolatoiminnan sekä alle kouluikäisten lasten ehkäisevän suun terveydenhuollon

alueellinen toimintaohjelma liitetään osaksi alueellista lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa ja perhekeskuksen toimintasuunnitelmaa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma tukee kunnassa lasten ja nuorten hyvinvointityön ohjaamista, kehittämistä sekä johtamista. (THL 2022c.)

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Siun sote, toimii 13 kunnan alueella. Hyvinvointialue on jaettu neljään palvelualueeseen; **Keskinen alue**: Joensuu (Eno, Tuupovaara, Kiihtelysvaara, Heinävaara, Pyhäselkä) ja Kontiolahdi. **Läntinen alue**: Heinävesi, Liperi, Outokumpu ja Polvijärvi, **Eteläinen alue**: Iloimantsi, Kitee, Rääkkylä ja Tohmajärvi, **Pohjoinen alue**: Juuka, Lieksa, Nurmes. Hyvinvointialue vastaa alueen terveys- ja sairaanhoitopalveluista, sisältäen muun muassa neuvolatoiminnan ja suun terveydenhuoltopalvelut sekä erikoissairaanhoidon. Hyvinvointialueen perhe- ja sosiaalipalveluita tuottavat muun muassa lapsiperhepalveluiden eri ammattilaiset ja lastensuojelun ammattilaiset. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen henkilöstömäärä on noin 8000.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen strategiassa 2023–2026 määritellään, että hyvinvointialueen toiminnan päämääränä on tehdä yhdessä vaikuttavimmat palvelut. Toiminnan tarkoituksena on hyvää elämää ja elämäniloa Pohjois-Karjalassa - tukea, turvaa ja hyvinvointia. Hyvinvointialueen palvelut tuotetaan oikea-aikaisesti, asiakaslähtöisesti ja yhdenvertaisesti. Neuvolapalveluissa sekä Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman tavoitteena on palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden parantaminen. Tämän mahdollistaa esimerkiksi chat-palvelujen kehittäminen ja etävastaanottojen lisääminen. Toiminnassa huomioidaan myös kansallinen mielenterveysstrategia, jonka tavoitteena on edistää lasten ja nuorten mielenterveyttä sekä kehittää mielenterveyspalveluja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020).

Lähtökohtana hyvinvointialueen toiminnassa on ennaltaehkäisy yhteistyössä asiakkaan ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toiminnassa noudatetaan YK:n lastenoikeuksien yleissopimusta. Toiminnassa huomioidaan aina lapsen etu sekä toiminnan pitkäjänteisyys.

Lasten ja nuorten ylipaino on lisääntynyt vuodesta 2014 alkaen niin kansallisesti kuin Pohjois-Karjalan hyvinvointialueellakin. Vuonna 2021 2–16 - vuotiaista tytöistä oli ylipainoisia (BMI yli 25) 19 % ja saman ikäisistä pojista 29 %. TLH:n (2022d) lihavuusennusteessa vuonna 2022 25-74 – vuotiaista pohjoiskarjalaisista naisista 25,5 % ja miehistä 23,8 % on lihavia (BMI>30). THL:n ennusteen mukaan lihavuuden kasvu jatkuu pohjoiskarjalaisilla vuoteen 2032. Raskauden aikainen ylipaino on riski raskausdiabeteksen kehittymiselle. Vuonna 2019 raskausdiabetes todettiin 19,1 %:lla synnyttäjistä. Neuvolatoiminnan puitteissa edellä mainitut asiat huomioidaan jo ennaltaehkäisevästi.

Neuvolatoiminnan sekä alle kouluikäisten lasten ehkäisevän suun terveydenhuollon toimintaohjelma, nk. neuvolasuunnitelma, päivitetään terveydenhuoltolain 1326/2010 pykälän 15 mukaisesti valtuustokausittain (seuraavat hyvinvointialuevaalit toimitetaan 2025). Neuvolasuunnitelman päivittämisestä ja tiedottamisesta vastaavat vastaanottopalveluiden esihenkilöt ja vastuuhenkilöt. Valtuustokauden aikana tulevat kansallisen tai alueellisen ohjauksen toimenpiteet ja muutokset palveluihin toimeenpannaan ilman suunnitelman tarkistamisen aikaistamista.

## 2 Neuvolatoimintaa ja ehkäisevää suun terveydenhuoltoa ohjaavat lait ja asetukset

Terveydenhuoltolaki (1326/2010) säättää, että hyvinvointialueen tulee järjestää alueensa raskaana olevien naisten, lasta odottavien perheiden, alle oppivelvollisuusikäisten lasten ja heidän perheittensä neuvolapalvelut.

Asetuksella (338/2011) varmistetaan, että lasta odottavien naisten ja perheiden, alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, valtakunnallisesti tasoltaan yhtenäisiä, yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia. Asetuksessa säädetään määräaikaisten, määriteltyyn ikä- ja vuosiluokkaan tai muuhun ryhmään kuuluvien tarkastusten määrästä ja sisällöstä sekä yksilöllisistä terveystarkastuksista. Terveystarkastuksista pois jäävien tuen tarve selvitetään ja työtä kohdennetaan erityistä tukea tarvitseville monialaisessa yhteistyössä. Asetusta sovelletaan neuvolapalveluihin, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin sekä lasten ja nuorten ehkäisevään suun terveydenhuoltoon.

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan sosiaalihuollosta vastaavan viranomaisen on välitettävä tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin hyvinvointialueen asukkaille ja hyvinvointialueella toimiville yhteisöille. Lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluja annettaessa ja niitä kehitettäessä on huolehdittava siitä, että näiden palvelujen avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa ja saadaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve. Tarvittaessa on järjestettävä erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa. Palveluja annettaessa ja niitä kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota lasten ja nuorten tarpeisiin ja toivomuksiin.

Lastensuojelulaki (417/2007) velvoittaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraamiseen sekä edistämiseen kunnan viranomaisten yhteistyönä. Lastensuojelulain mukaan on turvattava aikuisen kasvatuksessa olevan lapsen hoidon ja tuen tarve aikuisille suunnatuissa palveluissa, esimerkiksi päihde- ja mielenterveyspalvelut. Aikuisen huoltajuudessa olevien lasten tilanne tarkistetaan sosiaalihuollon ja muiden aikuispalveluiden yhteydessä. Keskeistä on ennaltaehkäisevän ja moniammatillisen työn vahvistaminen mm. yhteistyöllä mielenterveyspalveluiden, varhaiskasvatuksen ja neuvolan kanssa, jotta asiakkaan tilanteesta saataisiin oikea kokonaiskuva. Tärkeää on myös eri hallintokuntien esihenkilöiden yhteistyön vahvistaminen ja moniammatillisuuteen sitoutuminen. Tiedonkulun laillisuuden varmistamisesta on huolehdittava varmistamalla vaihtolovelvollisuuden ja asiakkaan luvalla toteutettavan yhteistyön toteutuminen.

## 3 Toiminnan sisältö ja menettelytavat

### 3.1 TERVEYSTARKASTUKSET

Terveystarkastukset toteutetaan neuvola, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuollon asetuksen (338/2011) mukaisille ikäryhmille. Ne ovat vapaaehtoisia lapsille, nuorille ja perheille. Tästä huolimatta terveystarkastuksista poisjääneiden tuen tarve on selvitettävä ja tähän Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella on erillinen lastenneuvolan työohje. Terveystarkastukset ovat määräaikaista ikäluokkatarkastuksia ja osin koko perheen hyvinvointia kartoittavia laajoja terveystarkastuksia. Määräaikaisten terveystarkastukset ovat terveydenhoitajan suorittamia ja laajat terveystarkastukset ovat terveydenhoitajan ja lääkärin suorittamia tarkastuksia, joihin molemmat huoltajat ovat tervetulleita osallistumaan. Siun soten hyvinvointialueella neuvolalääkäripalvelut tulevat pääsääntöisesti maakunnan eri terveysasemilta.

Määräaikaisten ja laajojen tarkastusten lisäksi tehdään yksilöllisen tarpeen ja erityisen tuen tarpeen mukaisia terveystarkastuksia. Terveystarkastusten yhteydessä huolehditaan myös kansallisen rokotusohjelman mukaisista rokotuksista ja lakisääteisistä raskauden aikaisista seulonnoista. Lasten ja nuorten suun terveystarkastuksia järjestetään hyvinvointialueella koko ikäluokan kattavina määräaikaistarkastuksina sekä yksilölliseen tarpeeseen perustuvina terveystarkastuksina. Alle kouluikäisten sairaanhoitopalvelut kuuluvat terveysasemille.

Terveystarkastusten pohjana käytetään Sosiaali- ja terveysministeriön sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen oppaita, suosituksia ja ohjeistuksia neuvolatoiminnasta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Neuvolatoiminnan käytännön toimintaa ohjaavat NEUKO-tietokanta sekä Siun soten neuvolatoiminnan toimintaohjeet.

### 3.2 KUTSUMISKÄYTÄNNÖT

Äitiys- ja ehkäisyneuvolassa asiakas ja lastenneuvolassa huoltaja varaa ajan neuvolaan keskitetyn puhelinpalvelun kautta tai se sovitaan edellisellä neuvolakäynnillä. Laajoihin tarkastuksiin kutsutaan molemmat puoliset / huoltajat. Neuvoloihin voi varata ajan myös verkkoajanvarauksen kautta mm. ehkäisyn aloitukseen ja seurantaan, kontrollikäyntiin, rokotuskäyntiin ja 1–6 - vuotiaan lapsen terveystarkastukseen, sekä yhteydenottopyyntöön terveydenhoitajalle. Suun terveydenhuollosta kutsu tarkastukseen lähetetään kirjeitse kotiin tai ajan voi varata alueellisesti keskitetystä puhelinpalvelusta.

Jos asiakkaalla on liikuntarajoite, vamma, hänellä on turvakielto tai hän tarvitsee tulkkia, ohjataan asiakas varaamaan aika palveluihin puhelinpalvelun kautta. Ajanvarauksen yhteydessä huomioidaan mahdolliset erityistarpeet, esimerkiksi pidempi vastaanottoaika, toimipisteen esteettömyys.

### 3.3 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ NEUVOLAPALVELUISSA JA SUUN TERVEYDENHUOLLOSSA

Äitiys- ja lastenneuvolassa tehdään laaja-alaista moniammatillista yhteistyötä eri tahojen kanssa. Siun soten alueella erityisryhmien, kuten vammaisten lasten terveystarkastuksissa ja suun terveydenhuollossa tehdään yhteistyötä erityisryhmien asiantuntijapalveluiden moniammatillisen työryhmän kanssa. Erityisryhmien asiantuntijapalvelut sijaitsevat Honkalampi-keskuksessa Liperissä. Kaikissa neuvolan ja suun terveydenhuollon palveluissa tuetaan ja autetaan kaikkia asiakasryhmiä yhdenvertaisesti.

Neuvolatoiminnassa on käytössä Lapset puheeksi - toimintamalli, joka on näyttöön perustuva menetelmä vanhemmuuden tukemiseen sekä lapsen hyvän arjen ja suotuisan kehityksen vahvistamiseen. Toimintamalli soveltuu käytettäväksi kaikissa palveluissa, joissa lapsia, lasten vanhempia ja perheitä kohdataan. Lapset puheeksi - keskustelun avulla tutustutaan lapsen arkeen ja käydään huoltajan kanssa keskustelua perheen vahvuuksista ja haavoittuvuuksista sekä tehdään yhdessä toimintasuunnitelma lapsen hyvän arjen edistämiseksi. Mikäli perheen tai lapsen tilanteesta tulee tarve tuelle, voidaan järjestää Lapset puheeksi - neuvonpito, jossa kutsutaan mukaan perheen nimeämiä lähiverkoston toimijoita ja jäseniä. Lapset puheeksi -toimintamallista (LP) ollaan kehittämässä alueelle palvelumallia osana Tulevaisuuden sote-keskus - hanketta ja Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö Itla:n tukemaa paikallista kehittämistä (kuva 2), jossa tuetaan perheen ja eri toimijoiden välisen yhteisen ymmärryksen vahvistumista sekä lapsi- ja perhekohtaista palvelujen yhteensovittamista ja jatkuvuutta. Palvelumalli on yhteensovittavan johtamisen yksi työkalu perhekeskustoiminnassa.





## Kuva 2. Lapset puheeksi – palvelumalli

Lapsen, nuoren ja perheen eri toimintaympäristöissä tai terveystarkastuksissa voidaan havaita tarvetta yhteistyölle kuntoutuksen ja muiden ammattiryhmien kanssa. Yhteistyön tarve voi herätä lapsen kehityksestä, taidoista tai käytöksestä. Eri ammattilaisten vastaanotoille on laadittu kriteereitä ja työohjeita, joiden perusteella asiakasta voi ohjata palveluihin. Lisäksi voi tulla tilanteita, että tarvitaan konsultaatiota, jossa LP-palvelumalli voi olla apuna. Siun soten kuntoutuksen ammattilaisia työskentelee laaja-alaisesti lähes kaikissa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu- ja asiakasprosesseissa. Kuntoutuksen työntekijät toteuttavat työtään perhekeskusverkoston moniammatillisen tiimin jäsenenä. Keskeisiä yhteistyökumppaneita neuvolan ja suun terveydenhuollon kanssa ovat puhe-, toiminta- ja fysioterapeutit, psykologit sekä kuntoutusohjaajat.

Erikoissairaanhoidon on kiinteä yhteistyökumppani muiden toimijoiden ohella. Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välistä yhteistyötä tarvitaan muun muassa alle kouluikäisten ADHD-hoidossa, riskiraskauden seurannassa, lasten sairauksien hoidossa ja seksuaaliterveyteen liittyvissä erityistilanteissa. Hyvinvointialueelle on valmistumassa vuoden 2023 alussa lasten ja nuorten ADHD-hoitoketju, jossa huomioidaan myös alle kouluikäisten hoitoprosessi sekä riittävän ja mahdollisimman oikea-aikaisen tuen varmistaminen. Kuka tahansa perheen kanssa toimiva tai perhe itse voi kutsua koolle moniammatillisen yhteistyökokouksen, jos perheen tilanteen katsotaan sitä edellyttävän.

## 4 Äitiysneuvolatoiminta

Äitiysneuvolatoiminnan tehtävänä on edistää raskaana olevan naisen, sikiön ja vastasyntyneen lapsen ja koko lasta odottavan perheen terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta. Neuvolan tuki suunnataan koko perheelle. Huomiota kiinnitetään parisuhteeseen, voimavaroihin ja vanhemmuuteen, johon olennaisena osana kuuluu puolison rooli ja vastuu vanhempana. Neuvola tukee vanhempia valmistautumaan vanhemmuuteen ja lapsen tuomiin muutoksiin perheessä, tukee imetyksen onnistumista ja edistää terveellisiä elintapoja. Äitiysneuvolassa ensimmäistä lasta odottavalle perheelle tarjotaan ensivauvakeskustelua, jonka tekee lapsiperheiden palveluiden asiantuntijahoitaja. Tarvittaessa myös Lapset puheeksi - keskustelu on mahdollinen. Äidille tarjotaan mahdollisuus valtakunnallisen seulontaohjelman mukaisiin raskauden aikaisiin seulontoihin. Lapsen saaneen perheen luokse järjestetään mahdollisuuksien mukaan vähintään yksi kotikäynti synnytyksen jälkeen.

Äitiysneuvolan terveystarkastuksissa keskustellaan raskaana olevan ja hänen puolisonsa kuulumisista, hyvinvoinnista, terveystottumuksista ja elämäntilanteesta. Jokaisella neuvolakäynnillä tehdään raskauden seurantaan kuuluvat tutkimukset. Tapaamisiin kuuluu myös terveystottumuksiin, raskauden etenemiseen ja turvallisuuden edistämiseen liittyvä yksilöllisen tarpeen mukainen terveysneuvonta. Isyydentunnustaminen ja yhteishuoltajussopimus tehdään pääsääntöisesti äitiysneuvolassa terveydenhoitajan vastaanotolla raskauden aikana. Isyydentunnustamis- ja yhteishuoltosopimuskäytänteistä on laadittu Siun soten äitiysneuvoloiden erillinen toimintaohje.

Raskaana olevan ja hänen puolisonsa mielialasta keskustellaan terveystarkastuksissa sekä annetaan terveysneuvontaa ja ohjausta raskauden vaikutuksesta mielialaan sekä raskauden aikaisesta ja synnytyksen jälkeisestä masennuksesta. Mielialaa arvioidessa voidaan hyödyntää EPDS-mielialalomaketta. Kyseisen lomakkeen synnyttänyt äiti täyttää myös synnytyksen jälkitarkastuksessa. Pohjois-Karjalan hyvinvointialue liittyi mukaan vuonna 2022 Turun yliopiston Yhdessä vahvaksi - tutkimukseen, jossa kehitetään raskauden aikaisen masennuksen digitaalista hoitoa. [Yhdessä vahvaksi tutkimus](#) on osa Voimaperheet-kokonaisuutta.

Äitiysneuvolassa lähi- ja parisuhdeväkivaltaa pyritään ennaltaehkäisemään ja tunnistamaan sekä puuttumaan siihen varhain. Erityistä huomiota kiinnitetään raskausaikaan, pikkulapsiperheiden kuormitustekijöihin ja lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseen. Jokaisella tapaamisella otetaan puheeksi perheen hyvinvointi. Lähisuhdeväkivallan seulonnan tukena voidaan käyttää kansallista lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomaketta. Työntekijöillä on matalan kynnyksen konsultaatiomahdollisuus lähisuhdeväkivaltaan liittyvissä kysymyksissä. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella toimii lisäksi kaksi moniammatillista MARAK –työryhmää, johon työntekijällä on mahdollisuus ohjeen mukaan tehdä aloite. MARAK - toimintamallin tavoitteena on parantaa lähisuhdeväkivaltaa kokeneen turvallisuutta ja arvioida lähisuhdeväkivallan uusiutumisen riskiä.

Odottavan äidin ja hänen puolisonsa päihteiden käytön kartoituksen tukena käytetään AUDIT-seulontamenetelmää ja hyvinvointialueen ehkäisevän päihdetyön hoito- ja palveluketjua. Päihteisiin liittyen annetaan terveysneuvontaa. Päihteitä käyttävän odottavan äidin raskaudenseuranta toteutetaan yhteistyössä erikoissairaanhoidon HAL-poliklinikan kanssa. Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on mukana yhteistoiminta-alueen VAURAS-hankkeessa, jossa kehitetään parempia palveluketjuja ja -kokonaisuuksia raskaana oleville päihteitä käyttäville äideille ja vauvaperheille. VAURAS-hankkeelle on myönnetty Sosiaali- ja terveysministeriön rahoitus vuoden 2023 loppuun.

#### 4.1 ÄITIYSNEUVOLAN HENKILÖSTÖRESURSSIT JA ASIAKASMÄÄRÄT

Asetuksessa (338/2011) ei säädetä henkilöstövoimavaroista, mutta henkilöstömitoituksista on olemassa kansalliset suositukset toimintoja koskevissa oppaissa ja laatusuosituksissa. Äitiysneuvolaoppaassa (THL Opas 29/2013) on laskettu suositus terveydenhoitajan vastuulla olevien raskaana olevien naisten määrä (76), kun vuosiloman ajaksi on sijainen. Alueen neuvolapalvelut toteutetaan osin erillisinä äitiys-, lasten- tai ehkäisyneuvolapalveluina, osin yhdistelmäneuvolapalveluna, jossa lähtökohtaisesti sama terveydenhoitaja jatkaa aina perhesuunnittelu- tai raskausajasta lapsen kouluikään saakka samojen perheiden kanssa. NEUKO-tietokanta ja Siun soten äitiysneuvolan toimintaohjeet (2021) ohjaavat neuvolatyön käytännön toteutusta.

Työntekijäkohtaiset asiakasmäärät vaihtelevat kuudesta neljäänkymmeneenkahdeksaan työntekijän äitiysneuvolatyöhön käyttämän viikkotyöajan mukaan.

Taulukko 1. Äitiysneuvolan asiakkaat ja henkilöstöresurssit 2021

Kunta	Äidit	Th määrä/HTV (henkilötyövuosi)	Lääk. määrä	Lääkärin työpäivät / v (Laskettu 8 as/pv)  220 työp/v	Lääkäri käynnit / v 2021
Joensuu ☒	654	14	0,48	107	860
Kontiolahti	114	3	0,15	33	267
Ilomantsi	20	0,5	0,01	2,25	18
Outokumpu	43	0,6	0,04	9,25	74
Liperi ja Heinävesi	91+13	1,5	0,06	14	112
Polvijärvi (lääkärikäynnit Outokummussa tai Liperissä)	21	0,6			
Kitee, Kesälahti	48	1	0,05	12	97
Rääkkylä	6	0,1	0,004	1	8
Tohmajärvi	15	0,5	0,003	0,75	6
Juuka	21	0,2	0,01	3,6	29
Lieksa	43	1	0,02	5,6	45
Nurmes, Valtimo	43	1	0,14	21	253
<b>Yhteensä</b>	<b>1132</b>	<b>23,9</b>	<b>1</b>	<b>209,45</b>	<b>1769</b>

☒ Joensuu=Joensuun kantakaupunki, Eno, Uimaharju, Tuupovaara, Heinävaara, Kiihtelyvaara, Reijola, Hammaslahti.

Taulukko 2. Äitiysneuvolan terveystarkastukset

Käynnit neuvolassa	Ajankohta raskausviikko	Käyntiaika	Kirjaamisaika
Ajanvaraus neuvolaan	H6-8	15 min	10 min
Terveydenhoitajan laaja terveystarkastus	H8-10	90 min	30 min
Varhaisraskauden ultraäänitutkimus, PKSSK	H12-13		
Terveydenhoitajan terveystarkastus	H15-6	90 min	30 min
Rakenneultraäänitutkimus, PKSSK	H19-21, tai H24 jälk.		
Terveydenhoitajan terveystarkastus	H22-24	45 min	15 min
Terveydenhoitajan terveystarkastus	H26-28	45 min	10 min
Lääkärin laaja terveystarkastus yksilöllisen tarpeen mukaan	H16	30 min	
Terveydenhoitajan terveystarkastus IT = isyyden tunnustaminen	H30-32	45 min+30 min jos IT-asiat	10 min
Terveydenhoitajan terveystarkastus	H34-35	45 min	10 min
Lääkärikäynti tarvittaessa	H35-36	20 min	10 min
Terveydenhoitajan terveystarkastus	H37 ja H39 ja 41	30 min	10 min
Puolisoneuvola, toteutetaan mahdollisuuksien mukaan		45 min	15 min
Kotikäynti; lapsivuoteinen äiti ja vastasyntynyt	1-7 vrk kotiutumisesta	150 min	30 min
Terveydenhoitajan/lääkärin tekemä jälkitarkastus neuvolassa	5-12vrk synnytyksestä	60 min	20 min
Tarvittaessa lääkärin tekemä jälkitarkastus		30 min	

## 5 Lastenneuvolatoiminta

Lastenneuvolan tehtävänä on edistää alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyttä ja hyvinvointia sekä kaventaa perheiden välisiä hyvinvointi- ja terveyseroja. Lastenneuvolassa seurataan ja edistetään lasten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä. Lisäksi lastenneuvolassa tuetaan vanhempia turvallisessa, lapsilähtöisessä kasvatuksessa ja lapsen hyvässä huolenpidossa sekä parisuhteen hoitamisessa. Lastenneuvolassa edistetään myös lapsen kasvu- ja kehitysympäristön sekä perheen elintapojen terveellisyyttä. Jokaisella tapaamisella keskustellaan ravitsemuksesta ja perheen terveystottumuksista. Terveysneuvonnassa hyödynnetään muun muassa hyvinvointialueen työohjeita imeväis- ja leikki-ikäisen ravitsemuksesta sekä [Neuvokas perhe - sivustoja](#). Lapsi saa neuvolassa kansalliseen rokotusohjelmaan kuuluvat rokotukset. Hyvinvointialueella on lasten ja nuorten ylipainon hoitoketju, joka päivitetään kevään 2023 aikana.

Oleellinen osa tarkastusten sisällöstä muodostuu perheen tarpeiden ja lapsen kehitysvaiheen mukaisesta terveysneuvonnasta sekä turvallisuuden edistämisestä. Hyvinvointialueella neuvolassa on käytössä digitaaliset

Voimaperheet- hoito-ohjelmat, [3- vuotiaille Ole läsnä lapsellesi](#) ja [4-vuotiaille Huomaa hyvä lapsessasi](#). Lapsiin kohdistuvaa kaltoinkohtelua sekä lähisuhdeväkivaltaa pyritään ennaltaehkäisemään ja tunnistamaan ja puuttumaan siihen varhain. Kaltoinkohtelulle altistuneella lapsella on riski monenlaisille kehitystä hankaloittaville ongelmille. Jokaisella tapaamisella perheen hyvinvointia arvioidaan keskustelemalla sekä kiinnittämällä huomiota lapsessa mahdollisiin kaltoinkohtelun merkkeihin. Väkivallasta kysytään systemaattisesti lapsen ensimmäisellä neuvolakäynnillä esitietolomakkeessa. Vastaanotolla voidaan hyödyntää lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomaketta tilanteen kartoittamisessa.

Perheen hyvinvoinnin tarkastelussa voidaan hyödyntää Vauva- / lapsiperheen arjen voimavarat - lomaketta. Lastenneuvolassa lapsen turvallisuuden edistämisestä ja tapaturmien ennaltaehkäisemisestä annetaan neuvontaa sekä jaetaan materiaalia eri ikäkausille. Kun lapsen turvallinen kasvu otetaan lastenneuvolassa puheeksi, tulee huomioida erityisesti haavoittuvat ryhmät, kuten vammaiset tai etnisiin ryhmiin kuuluvat lapset. Lastenneuvolassa otetaan puheeksi huoltajien päihteiden käyttö, näin voidaan tunnistaa mahdollinen riskikäyttö. Huoltajia tuetaan päihteettömyyteen. Päihteiden käytön havainnollistamisen tukena käytetään AUDIT-seulontamenetelmää ja hyvinvointialueen ehkäisevän päihdetyön hoito- ja palveluketjua.

## 5.1 NEUVOLAN JA VARHAISKASVATUKSEN YHTEISTYÖ

Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet. Varhaiskasvatus tekee yhteistyötä neuvolan, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kesken. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain edellä mainituista tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä. Varhaiskasvatus ja neuvola tekevät yhteistyötä lapsi- ja perhekohtaisesti sovituin käytäntein, esim. konsultoinnit tai verkostopalaverit.

Lastenneuvolan laajoihin terveystarkastuksiin sisällytetään huoltajan kirjallisella suostumuksella varhaiskasvatuksen henkilökunnan arvio alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa. Huoltajat toimittavat kirjalliset varhaiskasvatuksen palautteet neuvolakäynnille. Alueella on käytössä neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhdessä laatimat yhteistyölomakkeet 1,5- ja 4 - vuotiaille laajoihin terveystarkastuksiin liittyvää tiedonsiirtoa varten. Tarvittaessa neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyölomaketta voidaan hyödyntää myös muun ikäisillä lapsilla. Neuvola antaa tarkastuskäynnin palautteen varhaiskasvatukseen yhteistyölomakkeella vanhempien välittämänä.

## 5.2 LASTENNEUVOLAN HENKILÖSTÖRESURSSI JA ASIAKASMÄÄRÄT

Lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuositukset (THL ohjaus 9/2023) päivittyivät keväällä 2023 ja uusi mitoitussuositus / terveydenhoitaja on 320, mikäli loma-ajoille on osoittain sijainen. Mitoitussuositus

lääkärille on 2270 lasta / lääkäri riippuen sijaisjärjestelyistä. NEUKO-tietokanta sekä Siun soten lastenneuvolan toimintaohjeet (2021) ohjaavat lastenneuvolan käytännön toteutusta.

Työntekijäkohtaiset asiakasmäärät vaihtelevat viidestäkymmenestä yhdestä kolmeensataanseitsemäänkymmeneen työntekijän lastenneuvolatyöhön käyttämän viikkotyöajan mukaan. Keväällä 2023 julkaistuun uuteen mitoituussuositukseen nähden yhdellä alueella työntekijäkohtainen asiakasmäärä on liian suuri, mitä pyritään ratkaisemaan vakanssimuutosten ja työjärjestelyjen avulla. Alueella, jossa erityisen tuen tarvetta on erityisen paljon, asiakasmäärien tulee olla selkeästi mitoituussuosituksiin nähden alhaisemmat.

Taulukko 3. Lastenneuvoloiden asiakkaat ja henkilöstöresurssit 2021

Kunta	Lasten määrät	Th määrä/HTV (henkilötyövuosi)	Lääk. määrä	Lääk. pv:t / v 220 työp/v,laskettu 12 as/pv	Lääk.käynnit / v. 2021
Joensuu x	4702	14	1	212	2549
Kontiolahti	1284	4	0,33	73	875
Ilomantsi	155	0,5	0,03	6,8	82
Outokumpu	347	1,4	0,9	19,4	233
Liperi	764	3	1,9	41,75	501
Polvijärvi(lääkärikäynnit Outokummussa)	227	0,5			
Heinävesi	94	0,4	0,014	3,2	38
Kitee, Kesälahti	299	1,5	0,1	22	265
Rääkkylä	51	0,2	0,005	1,3	16
Tohmajärvi	209	0,5	0,04	0,027	73
Juuka	176	0,5	0,03	7,25	87
Lieksa	412	1,5	0,12	25	302
Nurmes	190	1,2	0,11	25,75	309
Valtimo	74	0,3	0,01	2,25	27
<b>yhteensä</b>	<b>8584</b>	<b>29,3</b>	<b>4,59</b>	<b>439,7</b>	<b>5357</b>

⌘ Joensuu=Joensuun kantakaupunki, Eno, Uimaharju, Heinävaara, Tuupovaara, Kiihtelyvaara, Reijola, Hammaslahti

Taulukko 4. Lastenneuvolan terveystarkastukset

Käynnin suorittaja	Lapsen ikä	Käyntiin varattava aika
Äitiysneuvolan terveydenhoitaja	alle 1 vk	
Terveydenhoitaja	1–4 vk	90 min
Terveydenhoitaja ja lääkäri	4–6 vk	30 min + 30 min
Terveydenhoitaja	2 kk	60 min
Terveydenhoitaja	3 kk	60 min
Terveydenhoitaja ja lääkäri (laaja)	4 kk	30 min + 30 min
Terveydenhoitaja	5 kk	60 min
Terveydenhoitaja	6 kk	60 min
Terveydenhoitaja ja lääkäri	8 kk	30 min + 30 min
Terveydenhoitaja	10 kk (tarv.)	60 min
Terveydenhoitaja	1 v	75/90 min
Terveydenhoitaja (laaja)	1 ½ v	60 min
Lääkäri (laaja)	1 ½ v	30 min
Terveydenhoitaja	2 v	60 min
Terveydenhoitaja	3 v	60 min
Terveydenhoitaja (laaja)	4 v	90 min (+kirjaamisaika 30min)
Lääkäri (laaja)	4 v	30 min
Terveydenhoitaja	5 v	90 min
Terveydenhoitaja	6 v	60 min

## 6 Ehkäisyneuvolatoiminta

Ehkäisyneuvolatoiminnan tavoitteena on edistää asiakkaiden seksuaali- ja lisääntymisterveyttä antamalla neuvontaa ja ohjausta raskauden suunnitteluun ja ehkäisyyn liittyvissä asioissa huomioiden asiakkaan yksilölliset erityistarpeet. Erityistarpeilla tarkoitetaan esimerkiksi kehitysvammaa tai liikuntakyvyn haastetta. Palvelut on tarkoitettu Siun soten alueen asukkaille ja alueella asuville opiskelijoille. Käynnit ovat asiakkaalle maksuttomia. Ehkäisyneuvontaa annetaan myös äitiysneuvolassa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa. 20.9.2021 alkaen aloitettiin maksuttoman ehkäisyn jakaminen ehkäisyneuvolassa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa (myös YTHS) 20-vuotiaille ja sitä nuoremmille. Maksuttoman ehkäisyn jakelu laajeni 19.9.2022 alle 25-vuotiaisiin. Vuonna 2022 alkanut alle 25-vuotiaiden maksuttoman ehkäisyn kokeilu on osa Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaa; kansallinen hanke kestää vuoden 2023 loppuun.

Ehkäisyneuvolan palveluihin kuuluvat:

- ehkäisyn suunnittelu, aloitus, vaihto ja mahdolliset ehkäisyyn liittyvät ongelmat
- ehkäisyn seuranta, muun muassa ehkäisyvalmisteen reseptin uusiminen (reseptiä ei voi uusia Omakannassa)
- ehkäisy- ja seksuaaliterveysneuvonta, mm. hyvinvointi, sukupuolten moninaisuus, hedelmällisyysneuvonta, lähisuhdeväkivalta
- kierukan/ehkäisyimplantin asetus, vaihto ja poisto
- sterilisaatioasiat
- seksitauteihin liittyvä neuvonta ja tutkimuslähetteet
- sairaanhoidollinen irtosolu - ja HrHPV - näyte

Ehkäisyneuvolassa toteutetaan myös hyvinvointialueen kohdunkaulan syövän seulonnat. Kaikki 30–65 - vuotiaat naiset kutsutaan viiden vuoden välein kotikuntansa ehkäisyneuvolaan kohdunkaulan syövän seulontaan, mutta asiakas voi varata ajan seulontatutkimukseen mihin tahansa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen näytteitä ottavaan toimipisteeseen. Seulontaan kutsuttavat ikäluokat poimitaan väestökisteristä.

Kohdunkaulan syövän seulontakäynnillä kohdunkaulasta otetaan HrHPV- ja irtosolunäyte (papa). Vuonna 2021 Siun sotessa kohdunkaulan syövän varhaistoteamisen seulottaviin ikäryhmiin kuului 6769 naista, neuvoloissa HrHPV-papa näytteitä otettiin 4892 kpl, osallistumisprosentti oli 78 prosenttia, nousua vuodesta 2020 oli viisi prosenttia. Vuonna 2022 seulontaan osallistuneiden määrä putosi jälleen 65 prosenttiin, mikä on kansallista tasoa alhaisemmalla tasolla. Osallistumisaktiivisuutta seurataan säännöllisesti ja mm. sosiaalisen median nostoin ja viestinnän keinoin pyritään vaikuttamaan tähän aktiivisesti.



## 7 Lasten suun ehkäisevä terveydenhuolto

Lasten ja nuorten suun terveystarkastuksia järjestetään koko ikäluokan kattavina asetuksen (338/2011) mukaisina määräaikaistarkastuksina sekä yksilölliseen tarpeeseen perustuvina terveystarkastuksina. Kutsu tarkastukseen tulee kirjeitse kotiin. Tarkastuksissa selvitetään suun terveydentila, sen kehitys ja hoidon tarve ja tehdään henkilökohtainen terveystarkastus. Lapselle, jolla on erityinen riski sairastua suusairauksiin, järjestetään tehostettu ehkäisevä suun terveydenhuolto ja yksilöllisesti määritellyt terveystarkastukset. Suun ehkäisevässä terveydenhuollossa tarkastuksesta poisjäävien tuen tarpeen selvittämiseksi on tehty suun terveydenhuollossa ohje vuonna 2018, ohje päivitetään vuoden 2023 aikana.

Ensimmäistä lasta odottavan perheen suun terveydentilan ja hoidon tarpeen arvioi suun terveydenhuollon ammattihenkilö haastattelulla ja tarvittaessa muilla menetelmillä. Alle kouluikäiselle järjestetään suuhygienistin tai hammashoitajan tekemiä suun terveystarkastuksia ja tarpeen mukaisesti hammaslääkärin tutkimuksia. Suun terveystarkastukset ensimmäisen ikävuoden jälkeen ovat seuraavassa taulukossa (Taulukko 5).

Taulukko 5. Alle kouluikäisten lasten suun terveystarkastukset

Terveystarkastus	18 kk	2 v	3 v	4 v	5 v	6 v
Suun terveys-tarkastus	x (1 v)		x		x	

## 8 Erityisen tuen tarve

Erityisen tuen tarvetta selvitetään neuvolapalveluissa ja suun terveydenhuollossa terveystarkastusten, terveystarkastusten ja seulontatutkimusten, [Lapset puheeksi - keskustelun ja neuvonpidon](#) sekä tarvittaessa kotikäyntien, konsultoinnin ja verkostotyön avulla. Lapsen ja perheen erityisen tuen tarve pyritään tunnistamaan ja tarpeen mukainen tuki järjestämään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Erityisen tuen tarve on selvitettävä, jos lapsessa, perheessä tai ympäristössä on tekijöitä, jotka voivat vaarantaa lapsen tervettä kasvua ja kehitystä. Tämä koskee kaikkia palveluita neuvolassa ja suun ehkäisevässä terveydenhuollossa.

Lisäksi on laadittava hyvinvointi- ja terveyssuunnitelma yhteistyössä tukea tarvitsevan lapsen ja ikävaiheen mukaisesti hänen perheensä kanssa. Suunnitelman toteutumista tulee seurata ja arvioida. Lapselle, nuorelle ja huoltajille järjestetään kulloisenkin tarpeen mukaisesti palveluita ja hoitoon ohjausta. Erityisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja tuen järjestämiseksi tehdään tarvittaessa yhteistyötä hyvinvointialueen eri toimijoiden (esim. erikoissairaanhoido, vammaispalvelut) ja tarvittavien muiden tahojen kesken (esim. aikuisten terveys ja sosiaalipalvelut, järjestöt). Moniammatillisessa ja monialaisessa toiminnassa korostuvat ennaltaehkäisevät ja vanhemmuutta tukevat palvelut ja työmenetelmät.

## 9 Muut toimintamuodot

### 9.1 NEUVOLAN PERHEVALMENNUS JA VANHEMPAINRYHMÄTOIMINTA

Ensimmäistä lastaan odottaville perheille tarjotaan raskauden aikana neuvolan perhevalmennusta. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen naistenkeskus järjestää synnytysvalmennuksen. Perhevalmennuksen tavoitteena on valmentaa perhettä synnytykseen, imetykseen, lapsen hoitoon ja lapsen kasvatukseen sekä vanhemmuuteen. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa vanhempien tietoja ja taitoja lapsen hoidosta, vanhemmuudesta, terveydestä ja terveystottumuksista. Valmennus edistää sikiön ja raskaana olevan sekä hänen perheensä terveyttä, vanhempien parisuhdetta sekä lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Perhevalmennus mahdollistaa vertaistuen ja edistää perheen keskinäistä vuorovaikutusta. Perhevalmennusta järjestetään tarvittaessa myös perhekeskuksen koahtamispaikoilla yhteistyössä alueen muiden toimijoiden (esim. Karelia AMK, Perheentalo) kanssa, mikä madaltaa kynnystä perheille osallistumiseen.

Siun soten lastenneuvolat ja muut perhekeskustoimijat voivat järjestää lapsiperheille ryhmätoimintaa sekä erilaisia tilaisuuksia ja tapahtumia yhteistyössä järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. Perheille järjestetään [Vahvuutta vanhemmuuteen](#) ja [Lapsi mielessä -vanhempainryhmiä](#). Perheitä ohjataan myös kolmannen sektorin järjestämään vertaisryhmätoimintaan. Terveyttä ja hyvinvointia tukevia ohjelmia ovat esim. [Verkkopuntari](#), [Neuvokas perhe](#) ja [Voimaperheet](#).

### 9.2 MUU MAHDOLLINEN TARKASTUSTEN ULKOPUOLINEN TOIMINTA NEUVOLASSA

Terveydenhoitajat toimivat asiantuntijoina eri yhteistyötahojen kanssa, mm. lastensuojelu, varhaiskasvatus, järjestöt ja seurakunta. Matalan kynnyksen apua ja neuvontaa annetaan myös neuvolan keskitetyssä puhelinpalvelussa p. 013 330 2841 arkisin klo 8–14.

Neuvolatoiminnassa ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa on kehitetty ja lisätty varhaisen tukemisen ja ohjauksen resurssia. Neuvolatoiminnan ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollon vastuualueella on vuodesta 2022

alkaen työskennellyt kaksi terveydenhoitajaa ja lääkäri perhekeskusterveydenhoitajan ja perhekeskuslääkäri-nimikkeellä. Nimike on vaihtumassa/tarkentumassa vuoden 2023 aikana. Perhekeskusterveydenhoitajan tehtäviin kuuluvat perhekeskuslääkäriyöhön linkittyvä vastaanottotoiminta, osallistuminen Lapset puheeksi - palvelumallin käyttöönottoon, koordinointiin ja kouluttamiseen. Lisäksi tehtävään kuuluu lapsiperheiden palvelu-/asiakasohjaus ja sen kehittäminen tehtäväkokonaisuuteen soveltuvin osin sekä lastensuojelun kanssa tehtävä yhteistyö. Yhtenä esimerkkinä kehittämistyöstä on lapsiperheiden yhteisasiakasohjaus. Malli pohjautuu aikuisten yhteisasiakasohjaukseen, mutta lapsiperheiden kohdalla huomioidaan vielä muut perhekeskustoimijat laajemmin. Tulevaisuuden sote-keskus – hankkeessa perhekeskusterveydenhoitajat ovat osaltaan kehittäneet paljon palveluita tarvitsevien lapsiperheiden palvelukokonaisuutta sekä sijoitettujen lasten terveystarkastusprosessia yhteistyössä Siun soten lastensuojeluyksiköiden kanssa. Lisäksi neuvolatoiminnan ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollon vastuualueella on asiantuntijahoitajan toimi. Asiantuntijahoitaja on neuvolan tukena tarvittaessa, mikäli tarvitaan perheeseen tukea arjen haasteissa. Hän työskentelee Lapset puheeksi - palvelumallia hyödyntäen. Hanketyön avulla on lisätty määräaikaaisesti myös asiakaskoordinaattorin työpanosta neuvolatoimintaan.

### 9.1.1 Neuvolan avovastaanotto

Äitiysneuvolassa on mahdollista järjestää lisäkäyntejä. Pilottikokeiluna on aloitettu Joensuun Suvikadun äitiysneuvolassa matalan kynnyksen avovastaanottotoiminta kaksi kerta viikossa. Se on tarkoitettu kyseisen neuvolapiirin asiakkaille. Avovastaanoton palveluihin kuuluvat lasta odottavan verenpaine-, hemoglobiini- ja virtsakontrollit, sikiön sydänäänien kuuntelu, sektiohaavan ompeleiden poisto ja kontrolli sekä vastasyntyneen navan hoito ja painokontrollit.

### 9.1.2 Terveydenhoitajan GDM-etävastaanotto

GDM (raskausdiabetes) - etävastaanotto on tarkoitettu kaikille Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen odottaville äideille, joilla on todettu raskausdiabetes. Etävastaanotto toimii kerran viikossa. Kyseinen palvelu on käynnistynyt joulukuussa 2022 ja palvelun sisältö on vielä muotoutumassa. Ajanvaraus palveluun tapahtuu omasta neuvolasta terveydenhoitajan varaamana, asiakas voi varata itse yhteydenottopyynnön neuvolan keskitetyn puhelinpalvelun kautta tai verkkoajanvarauksella. Terveydenhoitajan etävastaanotto GDM-asioissa toteutetaan videovälitteisesti Teamsilla tai puhelimitse. Palveluun kuuluu esimerkiksi verensokerimittausten kotiseurannan aloitus, elintapaohjaus sekä ohjaus tilanteessa, kun asiakkaalla on ohjearvoista poikkeavia verensokeriarvoja.

### 9.1.3 Neuvolan imetyspoliklinikka

Neuvolan imetyspoliklinikkatoiminta alkoi lokakuussa 2022 Ylämyllyn neuvolassa. Tarjolla on lähi- ja etäkäyntejä. Käynnit ovat asiakkaalle maksuttomia. Neuvolassa tapahtuvan ohjannan kesto on 90 minuuttia ja puhelinajat ovat 45 minuuttia. Keskimäärin 40 kilometrin säteellä Ylämyllyn neuvolasta myös kotikäynnit ovat mahdollisia. Imetyspoliklinikalla perheitä ohjataan heidän tarpeittensa mukaan. Jokaisessa neuvolassa imetysohjausta annetaan

normaalisti tarkastusten yhteydessä. Asiakas voi hakeutua myös erikoissairaanhoidon imetyspoliklinikalle. Imetyspoliikkikäynnit Pohjois-Karjalan keskussairaalalla ovat maksullisia.

### 9.3 TIEDOTTAMINEN

Neuvolan toiminnasta ja palveluista tiedotetaan asiakkaita sekä yhteistyötahoja yleisesti Siun soten verkkosivuilla ([www.siunsote.fi](http://www.siunsote.fi)), sosiaalisen median kanavissa, toimipisteiden ilmoitustauluilla, varhaiskasvatuksen Daisy-verkkopalvelussa sekä paikallismediassa. Suun terveydenhuollosta tiedotetaan Siun soten verkkosivuilla ja sosiaalisen median kanavissa. Hyvinvointialueen työntekijöiden välistä tiedotusta hoidetaan sisäisen intranetin kautta.

### 9.4 OSALLISUUS

Lakia potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) sovelletaan terveydenhoitopalvelujen järjestämisessä. Tiedonsaanti- ja itsemääräämisoikeus huomioiden alaikäisen mielipide on selvitettävä hoitotilanteessa aina, kun se on hänen ikänsä ja kehitystasonsa nähden mahdollista.

Huoltajat voivat nähdä yli 10-vuotiaan lapsensa tiedot Omakannasta, kun terveydenhuollon ammattilainen on arvioinut, onko alaikäinen lapsi kykenevä päättämään siitä, näkyvätkö hänen tiedot vanhemmilleen. Yli 10 -vuotias lapsi voi kieltää potilastietojensa näkymisen huoltajilleen. Arvio lapsen kypsyystasosta päättää omista terveystietojen näkymisestä huoltajalle tehdään jokaisella käynnillä ja tämä kirjataan rakenteisesti potilastietojärjestelmään. Alle kouluikäisen lapsen terveystiedot näkyvät lapsen huoltajalle automaattisesti Omakannan kautta.

Palveluissa kunnioitetaan asiakkaiden, lasten, nuorten, perheiden oikeuksia ja toimitaan yhdessä heidän kanssaan. Asiakkaiden tyytyväisyyttä palveluihin kartoitetaan jatkuvan asiakaskokemuksen tekstiviestikyselyllä, jonka asiakas saa korkeintaan kerran viikossa asiointinsa jälkeen. Tekstiviestikyselyyn vastaaminen on maksutonta ja vapaaehtoista. Palautetta palveluista voi myös antaa Siun soten hyvinvointialueen verkkosivujen kautta.

### 9.5 TOIMINNAN YHTEENSOVITTAMINEN NIVELVAIHEISSA

Siun soten terveydenhuollossa on alueellinen yhtenäinen potilastietojärjestelmä (Mediatri), joka mahdollistaa tietojen käytön lainmukaisilla suostumuskäytännöillä äitiysneuvolasta lastenneuvolaan ja lastenneuvolasta kouluterveydenhuoltoon, suun terveydenhuoltoon sekä erikoissairaanhoidon. Nivelvaiheissa lapsen ja nuoren siirtymää palveluissa (esim. alakoulusta yläkouluun) tuetaan yksilö- ja ryhmäkohtaisesti.

# 10 Yhteistyö lapsiperheiden sosiaalipalvelujen kanssa ja ilmoitusvelvollisuus

## 10.1 LAPSIPERHEIDEN SOSIAALIPALVELUT

Neuvolan tukena toimivat lapsiperheille tarkoitetut sosiaalipalvelut, joita ovat lapsiperheiden sosiaalityö ja sosiaaliohjaus, kotipalvelu, perhetyö ja perheneuvola. Erityisesti kotipalvelu ja kasvatus- ja perheneuvola toimivat ennaltaehkäisevästi ja matalalla kynnyksellä. Työskentely lähtee aina lapsen ja perheen tarpeista ja tavoitteena on perheen oman asiantuntijuuden ja voimavarojen vahvistaminen. Lapsiperheiden sosiaalipalvelut ovat apuna, kun odotusaika, vauvaperhe-elämä, lasten kasvatusasiat, vanhemmuus tai parisuhde mietityttävät. Palvelut ovat perheen rinnalla myös tilanteissa, jossa arjen sujumattomuus, vanhemman uupumus tai yllättävä elämäntilanne haastavat perheen arkea. Palvelut ovat perheille vapaaehtoisia ja maksuttomia. Lapsiperheiden sosiaalipalvelut ovat sosiaalihuoltolakiin perustuva palvelukokonaisuus, joissa asiakkuus synnyttää sosiaalihuoltolain mukaisen asiakkuuden. Palveluihin pääsee palvelutarpeen arvioinnin kautta. Työskentely perheiden kanssa on tavoitteellista ja se perustuu asiakassuunnitelmaan.

## 10.2 YHTEYDENOTTO SOSIAALIHUOLTOON TUEN TARPEEN ARVIOIMISEKSI

Lastensuojelulain 25 §:ssä tarkoitettu ilmoitusvelvollisuus voidaan toteuttaa salassapitosäännösten estämättä myös yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa tehtynä sosiaalihuoltolain 35 §:n mukaisena yhteydenottona tuen tarpeen arvioimiseksi edellyttäen, että yhteydenotto tehdään viipymättä ja yhteydenoton yhteydessä 25 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitusvelvollinen henkilö ilmoittaa yhteydenottoon johtaneet syyt. Kun työntekijä ja perhe ovat yksimielisiä siitä, että perhe hyötyisi lapsiperheille suunnatuista sosiaalipalveluista (kotipalvelu, perhetyö, sosiaalityö ja sosiaaliohjaus, perheneuvola), tämä on ensisijainen yhteydenottomalli. Yhteydenoton jälkeen perheen kanssa pohditaan yhteistyössä, millaisesta avusta ja tuesta he omassa tilanteessaan hyötyisivät.

## 10.3 ENNAKOLLINEN LASTENSUOJELUILMOITUS

Ennakollinen lastensuojeluilmoitus (Lastensuojelulaki 417/2007, 25§) on tehtävä ennen lapsen syntymää (25 §:n 1 momentissa mainittujen henkilöiden on salassapitosäännösten estämättä tehtävä ennakollinen lastensuojeluilmoitus), jos on perusteltua syytä epäillä, että syntävä lapsi tulee tarvitsemaan lastensuojelun tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen.

Kiireellisissä tapauksissa päivystävän sosiaaliviranomaisen on arvioitava viipymättä ennakkollisen lastensuojeluilmoituksen kohteena olevien henkilöiden sosiaalipalvelujen tarve. Yhteistyössä lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa voidaan arvioida myös välittömästi lapsen syntymän jälkeen tarvittavat sosiaalipalvelut.

Ennakkollisen lastensuojeluilmoituksen tarkoituksena on ensisijaisesti turvata odottavalle äidille ja lapsen tulevalle perheelle riittävät tukitoimet jo raskausaikana.

## 10.4 LASTENSUOJELUILMOITUS

Lastensuojeluilmoituksen tekemisestä säädetään lastensuojelulaissa (417/2007, 25§). Kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Lastensuojelulaissa (417/2007) 25§ mainitut ammattiryhmät ja toimijat ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan hyvinvointialueen sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Kaikilla ilmoitusvelvollisilla henkilöillä on velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu:

- 1) rikoslain [\(39/1889\) 20 luvussa](#) seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko; tai
- 2) sellainen [rikoslain 21 luvussa](#) henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

# 11 Seuranta, raportointi ja toiminnan kehittäminen

## 11.1 TOIMINNAN ARVIOINTI

Hyvinvointialueella ja kunnissa palvelujen seuranta ja vaikuttavuutta arvioidaan ja ohjataan kansallisesti, mm. vähimmäistietosisällön ja Kuva-mittariston avulla ([Sote-arviointi ja tietopohja - THL](#)). Palvelutuotannon toteutumista seurataan tilastoseurannan ja eri raportointijärjestelmien avulla joko kuukausittain tai neljännesvuosittain. Neuvolapalvelujen ja suun terveydenhuollon vastualueiden toiminnan taustalla ovat Pohjois-

Karjalan hyvinvointialueen strategian yhteiset tavoitteet (kuva 3). Terveys- ja sairaanhoitopalvelujen toimialalla sovittujen strategisten mittareitten pohjalta seurataan kuukausittain työntekijöiden työhyvinvointikokemusta (eNPS), sairauspoissaoloja ja henkilöstön vaihtuvuutta, asiakastyytyväisyyttä (jatkuva asiakaskokemuksen seurantakysely), haittatapahtumailmoituksia ja näyttöön perustuvien menetelmien käytön toteutumista. Neuvolatoiminnan osalta seurataan Lapset puheeksi – palvelumallin toteutumista. Lisäksi osana neuvolatoiminnan palvelutuotantoa seurataan maksuttoman ehkäisyne palvelun käyttöaktiivisuutta.

## Strategiset tavoitteet



1. Toimintamme lähtökohtana on ennaltaehkäisy sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen yhteistyössä asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa.
2. Monikanavainen palveluverkkomme vastaa väestön palvelutarvetta.
3. Palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja oikea-aikaisuus paranevat.
4. Johtamistamme ja palvelujen kehittämistä ohjaa henkilöstön osallistaminen toiminnan jatkuvaan parantamiseen sekä toimintatapojen yhtenäistämiseen.
5. Huolehdimme henkilöstön riittävästä, osaamisesta, työhyvinvoinnista ja sitoutuneisuudesta.
6. Toimintamme on tuloksellista, laadukasta ja kustannusvaikuttavaa.
7. Toimintamme on pitkäjänteistä, tulevaisuuteen katsovaa ja päätöksenteko lapsen edun mukaista.

Kuva 3. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen strategiset tavoitteet (Hyvinvointialuestrategia 2023–2026, 2022)

### 11.2 MITTARIT JA TILASTOINTI

Neuvolatoiminnan ja ennalta ehkäisevän suun terveydenhuollon palvelutuotantoa kirjataan ja seurataan perusterveydenhuollon avohoidon kirjaamisohjeen AvoHilmon avulla (THL:n määrittelyt ja ohjeistus 2020, päivitetty painos 2023). Palvelutapahtumat kirjataan ja tilastoidaan potilaskertomusjärjestelmä Mediatriin. Tiedolla johtamisen tueksi on tehty erillinen tilastointiohjeistus tilastoraporttien kautta mahdollisimman luotettavan tiedon saamiseksi.

Hyvinvointialueen ja kuntien hyvinvointisuunnitelmissa ja -kertomuksissa, perhekeskuksen toimintasuunnitelmassa sekä neuvolatoiminnan ja alle kouluikäisten lasten ehkäisevän suun terveydenhuollon toimintaohjelmassa yhteisinä teemoina ovat alle kouluikäisiä lapsia ja heidän perheitään koskien yli kaksivuotiaiden lasten ylipainon esiintyvyyden lasku, liikunnallisen elämäntavan ja mielen hyvinvoinnin tukeminen raskausajasta alkaen. Oheiseen taulukkoon (taulukko 6.) on koottu edellä mainituista suunnitelmista nousevat yhteiset kehittämisen ja arvioinnin seurantaindikaattorit ja mittarit soveltuvin osin.

Taulukko 6. Neuvolatoiminnan ja alle kouluikäisten lasten ehkäisevän suun terveydenhuollon seurantaindikaattorit ja mittarit.

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu	Seuranta, mittari	Indikaattori
Hyvinvoivat perheet	Varmistetaan riittävät ja laadukkaat sosiaali- ja terveystalvet	Perhe- ja sosiaalipalvelut, neuvolatoiminta, kuntoutus, suun terveydenhuolto	2023–2025	Henkilöstön määrä kattaa palvelun tarpeen	Riittävä, osaava ja hyvinvoiva henkilöstö
	Tuetaan perhelähtöisesti perheitä, jotka eivät käy lastenneuvolan tarkastuksissa	Neuvolatoiminta yhdessä muiden perhekeskustoimijoiden kanssa	2023–2025	Lastenneuvolan tarkastuksista poisjäävien osuus	Tarkastuksista pois jäävien 4-vuotiaiden lasten ja perheiden tuen tarpeen selvittäminen
	Lasten tuhkarokkosikotauti- ja vihuriokkorokotuksia tarjotaan kansallisen rokotusohjelman mukaan	Neuvolatoiminta	2023–2025	MPR-rokotetut / ikäluokka	MPR-rokotuskattavuus
	Päivitetään Lasten ylipainon ja lihavuuden hoitoketju sekä kehitetään ennaltaehkäisevää toimintaa	Neuvolatoiminta yhteistyössä erikoissairaanhoidon ja yhteistyökumppanien (mm. kunnan) kanssa	2023	lasten ylipainon (ml. lihavuus) esiintyvyys %	Pohjois-Karjalan lasten ja nuorten ylipainon esiintyvyys tilastopankki Sotkanetissä
Toimijoiden laaja-alainen tavoitteellinen yhteistyö tiedolla johtaan	Digitalisaation hyödyntäminen	Neuvolatoiminta ja Suun terveydenhuolto yhteistyössä Digisote-keskuksen ja Tietotuotannon kanssa	Puolivuositin	Palvelujen käyttöaste	Palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja oikea-aikaisuus
	Perhekeskustoimijoiden aktiivinen yhteistyö	Perhekeskustoimijat	2023–2025	<a href="#">Yhteisövaikuttavuus</a> -viitekehityksen toimintaperiaatteet (5) täyttyvät	Yhteensovittava johtaminen toteutuu, mm. LP-palvelumallin mukainen yhteistyö
	Sitoudutaan yhteensovittavan johtamiseen, mm. Lapset puheeksi – palvelumallin avulla	Perhekeskustoimijat	2023–2025	LP-neuvonpitojen ja ryhmävastaanottojen määrä	LP-palvelumallin käyttö alueilla



Paljon palveluja tarvitsevien lapsiperheiden palvelujen kehittäminen	Paljon palveluja tarvitsevien lasten ja perheiden palvelukokonaisuuden kehittäminen	Yhteisasiakasohjauksen tiimi	2023–2024	Lapsiperheiden yhteisasiakasohjaus maakunnallisena palveluna kyllä/ei	Yhteisasiakasohjaus lapsiperheiden palveluissa on käytössä
	Lasten ja nuorten kuntoutuspalveluiden kokonaisuuden kehittäminen	Neuvolatoiminta, yhteisasiakasohjauksen tiimi, kuntoutus, perhe- ja sosiaalipalvelut	2023–2025	Asiakas- ja yhteistyökumppaneiden palaute	Toimivat lasten kuntoutuksen palvelukokonaisuus ja -prosessit
Lasten suun terveyden ja hyvinvoinnin vahvistuminen	Esikouluikäisten harjauskoulun nykytilan selvittäminen ja yhteistyön kehittäminen varhaiskasvatuksen kanssa.	Suun terveydenhuolto	2023–2025	Esikouluikäisten harjauskoulu käytössä kyllä/ei	Esikouluikäisten ja kouluikäisten karieksen esiintyminen vähenee
	Liikkuvan yksikön käyttöä alle kouluikäisten suun terveystarkastuksissa pilotoitu, mahdollista jatkoa suunnitellaan	Suun terveydenhuolto	2024–2025	Alle kouluikäisten suun terveystarkastuksia toteutetaan liikkuvilla yksiköillä kyllä/ei	Asiakkaiden palveluiden saatavuus suun terveydenhuollossa paranee haja-asutusalueilla
	1,5- vuotiaiden etävastaanoton pilotointi	Suun terveydenhuolto	2023–2025	Etävastaanotto pilotoitu ja käytössä kyllä/ei	Monikanavainen palvelu asiakkaalle, Suun terveydenhuollon toiminnan tehostaminen
Lasten yksinäisyyden, kiusaamisen ja muiden psykososiaalisten ongelmien tilanteen selvittäminen ja vaikuttavien toimintatapojen kehittäminen niiden ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi	Lasten, nuorten ja perheiden matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen kehittäminen	Neuvolatoiminta yhdessä muiden perhekeskustoimijoiden kanssa	2023–2025	Raskaus- ja pikkulapsiajan mielenterveys- ja päihdehoitopolut on kuvattu kyllä/ei	Raskaana olevien ja pikkulapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvointi paranee
	Yksinäisyyden puheeksiotto palveluissa	Neuvolatoiminta	2024–2025	Finlapset – kyselytutkimuksen tulokset v. 2024	Synnyttäneen vanhemman yksinäisyyden kokemus
	Henkilöstön mielenterveysosastamisen vahvistaminen	Neuvolatoiminta	2023–2025	Uusia toimintamalleja on kehitetty ja käytössä kyllä/ei	Mielen hyvinvoinnin edistämiseksi on kehitetty parityöskentelyjä

					ryhmämuotoisia toimintamalleja
	Lähisuhdeväkivallan ehkäisytyö	Neuvolatoiminta, Suun terveydenhuolto	2023–2025	Lähisuhdeväkivallan puheeksiotto kaikissa perheiden palveluissa käytössä kyllä/ei	Lähisuhdeväkivallan puheeksiotto palveluissa
<b>Maksuton ehkäisy alle 25 -vuotiaille ja nuorten seksuaaliterveyden edistäminen osaksi vakiintunutta toimintaa</b>	Maksuton ehkäisy tarjotaan kaikille alle 25-vuotiaille	Neuvolatoiminta	2023–2025	Raskauden keskeytysten määrä alle 25-vuotiailla	Ehkäisyn aloitusten määrä
	Seksuaaliterveyden edistäminen	Neuvolatoiminta yhteistyössä erikoissairaanhoidon kanssa	2023–2025	Seksitautien esiintyvyys ja HPV-rokotuskattavuus	Seksuaalivahvontan lisääminen nuorisolle

### 11.3 JOHTAMINEN

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen strategia ohjaa neuvolatoiminnan ja lasten ehkäisevän suun terveydenhuollon johtamista. Perhekeskustoimijoina tavoitteenamme on saumaton, avoin ja yhteensovittava johtamiskulttuuri. Asiakkaat ja henkilöstö osallistetaan palvelujen kehittämiseen esimerkiksi asiakaspalautteet ja työntekijäkokemukset huomioiden. Hyvinvointialueen toiminnan käynnistymisen myötä lapsi- ja perheasiainneuvosto, vammaisneuvosto sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta valvovat ja ohjaavat toimintaa osaltaan. Hoitotyön laatua edistää ja varmistaa osaava, näyttöön perustuvia toimintamalleja hyödyntävä henkilöstö, joka toimii asiakkaan tarpeet huomioiden. Päivittäisjohtamista ja palvelujen kehittämistä toteutetaan tiedolla johtaen.

Haasteita sujuvien, saumattomien palvelujen järjestämiseksi tuottavat henkilöstön saatavuushaasteet etenkin maakunnan reuna-alueilla. Hoitaja- ja etenkin lääkärivaje sosiaalityöntekijävajetta unohtamatta on merkittävä. Lasten ja perheiden tuki- ja kuntoutuspalveluja ei ole saatavilla kattavasti kaikkialla. Koronapandemia vuosien myötä syntynyt hoitovelka ja osin pandemiavuosista johtuvat lisääntyneet asiakkaiden mielen hyvinvoinnin haasteet haastavat työntekijöiden työssäjaksamista. Pohjois-Karjalan maakunnassa korostuvat mm. perheiden ylisukupolviset ongelmat ja lapsiperheköyhyys, jotka tuovat omat erityisvaatimuksensa niin työntekijöiden osaamiseen, työssäjaksamiseen kuin perheillä alueen palvelujen käyttömahdollisuuksiinkin.

# Avaimet menestykseen

1. Perustason palvelujen turvaaminen, integraation varmistaminen ja erityistason palvelujen tarpeen vähentäminen
2. Digitalisaation hyödyntäminen
3. Toiminnan sujuvuuden, laadun ja vaikuttavuuden parantaminen
4. Henkilöstön riittävyyden, työhyvinvoinnin ja sitoutumisen varmistaminen
5. Osallistava ja valmentava lähijohtaminen
6. Työnantajamainen parantaminen ja rekrytoinneissa onnistuminen



Pohjois-Karjalan hyvinvointialue | [www.siunsote.fi](http://www.siunsote.fi)

Kuva 4. Pohjois-Karjalan hyvinvointialuestrategia (2022).

## 11.4 KEHITTÄMISKOhteet ja toimenpiteet tulevalle kaudelle

Alle kouluikäisten lasten ja heidän perheittensä palveluissa paneudutaan perhekeskuskehittämiseen ja yhteensovittavien toimintamallien hyödyntämiseen terveydenhuollon ja perhe- ja sosiaalipalvelujen välisessä työskentelyssä. Tällaista kehitettävää toimintaa on muun muassa paljon palveluja tarvitsevien asiakkaiden yhteisasiakasohjaus sekä neuvolan ja lasten kuntoutuspalvelujen yhteistyön vahvistaminen. Lisäksi pyrimme lisäämään asiakkaiden mukaan ottamista palveluiden kehittämisessä. Sähköisten palvelujen osalta kehitetään videovälitteisiä etävastaanottoja vaihtoehtona lähivastaanotoille sekä verkkoajanvarausta. Neuvolatoiminnan vastuualue on myös mukana digisotekeskuksen kehittämistyössä. Sen tuella on tavoitteena kehittää asiakkaille mm. matalan kynnyksen chat-palvelu.

Raskausdiabeteksen hoitopolun kehittäminen erikoissairaanhoidon ja neuvolatoiminnan yhteistyössä on käynnistynyt. Kiinnitämme erityistä huomiota raskausdiabeetikkojen synnytyksen jälkeiseen seurantaan ja elintapaohjaukseen sekä parannamme asiakkaita kuullen palvelujamme. Imetysohjausta vahvistetaan osana varhaisen vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteen syntymisen tukea kouluttamalla vuonna 2023 toinen imetysohjaajakouluttaja Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle. Kouluttaja-koulutettujen erityisosaamista ja resurssia hyödynnetään asiakkaille maksuttoman imetyspoliikkatoiminnan käynnistämiseksi. Tavoitteena on vahvistaa työntekijöiden osaamista myös mm. monikulttuurisessa kohtaamisessa.



### Esimerkkejä, mitä Siun sotessa aiotaan tehdä:

1. Käynnistämme ylipainoon ja lihavuuteen vaikuttavien ryhmätoimintoja uudelleen koronan jälkeen (tulppa, MBO-, painonhallinta jne. ryhmät), ryhmätoiminnoissa huomioidaan erityisesti työttömät
2. Teemme yhteistyötä lasten ja nuorten kasvuympäristöjen ja sosiaali- ja terveyspalvelujen kesken ylipainon ehkäisyssä: säännölliset monialaiset koulutukset, olemassa olevan hoitoketjun päivitys – huomio alueelliseen yhteistyöhön. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen näyttöön perustuvien menetelmien avulla, mm. Lapset puheeksi ja IPC.
3. Kiinnitämme huomioita ikäihmisten aliravitsemukseen, sen ehkäisyyn ja seurantaan.
4. Kiinnitämme erityistä huomioita lasta odottavien ylipainoon ja raskausajan diabeteksen jälkihoitoon.
5. Palkkaamme elintapaohjauksen asiantuntijan ja kehitämme elintapaohjausta osana terveyshyötytiimiä.
6. Kohdennamme ravitsemusneuvonnassa voimavaroja sairauksien ennaltaehkäisyyn elämänkaaren eri vaiheissa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa

Kuva 5. Laaja hyvinvointikertomus – Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä (2021, 47.)

## 11.5 VASTUUHENKILÖT

Neuvolatoiminnan ja ehkäisevän suun terveydenhuollon vastuuhenkilöt:

- Palvelupäällikkö, ylilääkäri
- Ylihoitaja
  - osastonhoitaja, Joensuun neuvolat
  - osastonhoitaja, Liperin, Polvijärven, Outokummun ja Heinäveden neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto
  - osastonhoitaja, Ilomantsin, Kiteen, Tohmajärven ja Rääkkylän neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä Kontiolahden koulu- ja opiskeluterveydenhuolto
  - osastonhoitaja, Juuan, Lieksan, Nurmeksien ja Valtimon neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä Kontiolahden neuvolatoiminta
- Johtava ylihammaslääkäri ja ylihoitaja, suun terveydenhuolto

# LÄHTEET

## **Terveydenhuollon toimintaa ohjaavat keskeiset säädökset:**

[Asetus imeväisten ja pikkulasten ruokintaa koskevasta tiedotusaineistosta 267/2010](#)

Henkilötietolaki. STM 2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

[Yleinen tietosuojasetus \(GDPR\) - Your Europe \(europa.eu\) 2016](#)

Isyyslaki 11/2015 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150011>

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002  
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020504>

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä 784/2021 [Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen... 784/2021 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559>

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>

Lastensuojelulaki 417/2007 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus laadunhallinnasta ja potilasturvallisuuden täytäntöönpanosta laadittavasta suunnitelmasta 341/2011 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110341>

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjoista 298/2009  
<https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2009/20090298>

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus rokotuksista 149/2017 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170149>

Tartuntatautilaki 1227/2016 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161227>

Terveydenhuoltolaki 1326/2010 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettu laki 559/1994  
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559>

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110338>

Valtioneuvoston asetus seulonnoista 339/2011 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180908>

Valtioneuvoston asetus tartuntataudeista 146/2017 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170146>

**Terveydenhuoltotoimintaa ohjaavat keskeiset valtakunnalliset oppaat ja ohjeet:**

[Edistä, ehkäise vaikuta- Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020](#). Opas 33. Tampere: THL

Kanta. Puolesta asiointi. [Usein kysytyt kysymykset - Puolesta asiointi - Kansalaiset - Kanta.fi](#). 28.12.2022.

[Kirjaamisopas: Lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto - Kirjaamisopas: Lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto - Yhteistyötilat \(yhteistyotilat.fi\) 6/2021](#)

Laaja terveystarkastus, [Ohjeistus äitiys- ja lastenneuvolatoimintaan sekä kouluterveydenhuoltoon](#), Opas 22, 2012, Helsinki, THL

[Lastenneuvola lapsiperheiden tukena](#). Opas työntekijöille. 2004. Oppaita 2004:14. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö

[Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset](#). Tunnista, turvaa ja toimi. Sosiaali- ja terveystoimelle paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen. 2008. Julkaisuja 9. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö ja Kuntaliitto

Neuvolaikäisten lasten suun terveyden edistäminen, [Opas neuvoloille](#), THL 2009

Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä ehkäisevä suun terveydenhuolto, [Asetuksen \(380/2009\) perustelut ja soveltamisohjeet](#), STM, Julkaisuja 2009:20

[Potilastiedon kirjaamisen yleisopas - Potilastiedon kirjaamisen yleisopas v 4.0 - Yhteistyötilat \(yhteistyotilat.fi\) 05/21](#)

Potilasasiakirjojen laatiminen ja käsittely: [Opas terveydenhuollolle](#). 2012. Julkaisuja 2012:4. Helsinki: STM

Rokottajan käsikirja <https://thl.fi/fi/web/infektiaudit-ja-rokotukset/tietoa-rokotuksista/rokottajan-tietopaketti>

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:6. [Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030 \(valtioneuvosto.fi\)](#). 9.1.2023.

THL. 2022a. [Perhekeskus. Perhekeskus - THL](#). 29.12.2022

THL 2022b. [Palvelukokonaisuus - THL](#). 9.1.2023

THL 2022c. [Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma - THL](#). 29.12.2022

THL 2022d. [Lasten ja nuorten ylipaino ja lihavuus 2021 - THL](#). 9.11.2022

THL 2021. [NEUKO-tietokanta - Duodecim \(terveysportti.fi\)](#).

THL ohjaus 9/2023. [Lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuositukset 2023 \(julkari.fi\)](#). 16.5.2023

[Valtakunnallinen tuberkuloosiohjelma 2020 \(julkari.fi\) 2020](#)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018, Opetushallitus

Äitiysneuvolaopas. [Suosituksia äitiysneuvolatoimintaan](#). Opas 29/ 2013, Tampere, THL

### **Siun soten käytännön neuvolatoimintaa ohjaavat toimintaohjeet**

Ehkäisyneuvolan toimintaohjeet, Siun sote 2022

[Hyvinvointialuestrategia 2023–2026](#), 2022. 9.1.2023.

[Laaja hyvinvointikertomus - Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä \(siunsote.fi\)](#)

Lastenneuvolan toimintaohjeet, Siun sote 2022

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue. Perhekeskuksen toimintasuunnitelma 2023–2025.

[Tulevaisuuden sote-keskus hankesuunnitelma korjattu 29.3.2021.pdf \(innokyla.fi\)](#)

Äitiysneuvolan toimintaohjeet, Siun sote 2022